

Працівник Національної поліції може лише рекомендувати сторонам звернутись для вирішення конфлікту до такого медіатора.

Література:

1. Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 р. № 1875-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>.

2. Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2312021-39137>.

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19?find=1&text#Text>.

4. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 р. № 2671-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#n317>.

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07 грудня 1984 р. № 8073-X / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>.

6. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17?find=1&text#Text>.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-257-2-30>

ЗАХИСТ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Кондур Володимир Анатолійович

*начальник відділу прав національних меншин, корінних народів
та релігійних поглядів Департаменту моніторингу додержання рівних
прав і свобод, прав національних меншин, політичних
та релігійних поглядів Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради
України з прав людини
м. Київ, Україна*

Питання захисту прав національних меншин є актуальними для більшості країн світу, в яких через різні історичні та інші об'єктивні обставини сформувався багатонаціональний склад населення.

У сучасному світі фактично не залишилось моноетнічних держав, і майже кожна з цих країн має власні міжетнічні проблеми. Саме тому найактуальнішим сьогодні напрямком збереження громадянської злагоди в межах країни, процесу розвитку дружніх відносин і співробітництва для майже всіх без винятку країн Європи, включаючи Україну, стали спроби правового врегулювання міжнародних відносин, зняття міжетнічної напруженості, залагодження міжнародних конфліктів [3, с. 5].

Через свої національні і культурні особливості, кочівний спосіб життя, роми часто стають ізольованими від суспільства. З метою створення належних умов для захисту та інтеграції в українське суспільство ромської національної меншини, забезпечення рівних можливостей для її участі у соціально-економічному та культурному житті держави у 2018 році розпочато проєкт Ради Європи «Посилення захисту національних меншин, включаючи ромів, та мов меншин в Україні», який базується на конкретних рекомендаціях двох органів моніторингу Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин та Європейської хартії регіональних мов або мов меншин. Проєкт втілюється в життя в рамках Плану дій Ради Європи для України на 2018-2022 роки. Головна мета проєкту – підтримка політики щодо захисту прав національних меншин, їхніх мов та культур, посилення потенціалу та компетенцій органів державної влади, що займаються питаннями національних меншин в Україні. Крім того, в рамках проєкту розроблено онлайн-курс «Комунікація щодо національних спільнот для пресслужб поліції та прокуратури» [1].

У липні 2021 року Кабінетом Міністрів України схвалено «Стратегію сприяння реалізації прав і можливостей осіб, які належать до ромської національної меншини, в українському суспільстві на період до 2030 року». Метою Стратегії є створення умов для реалізації прав і можливостей осіб, які належать до ромської національної меншини, з урахуванням викликів, пов'язаних із складними життєвими обставинами, і прагнень до повноцінної самореалізації в культурному, соціальному, економічному та політичному житті суспільства. Основними цілями є:

- актуалізація та деталізація статистичної інформації та даних стосовно ромської національної меншини;

- забезпечення правового захисту і протидія дискримінації осіб, які належать до ромської національної меншини;

- розширення можливостей доступу осіб, які належать до ромської національної меншини, до якісної освіти;

- розширення можливостей доступу осіб, які належать до ромської національної меншини, до послуг у сфері охорони здоров'я;

підвищення якості житлово-побутових умов осіб, які належать до ромської національної меншини;

забезпечення працевлаштування і підвищення рівня зайнятості осіб, які належать до ромської національної меншини;

забезпечення соціального захисту осіб, які належать до ромської національної меншини;

підтримка і вивчення ромської культури, мистецтва, історії, мови [2].

Сьогодні найбільшим викликом як для всієї України, так і для національних спільнот є війна. Воєнні дії на території України обернулися втратами тисяч життів військових і мирних людей, десятками тисяч поранених, сотнями тисяч біженців. Багато хто з представників національних спільнот вимушені були покинути місце свого компактного проживання, дехто не зміг вирватися з окупації і очікує на повернення України. Зазнали великих руйнувань і культурні організації нацспільнот, культові споруди, пам'ятники тощо.

Під час повномасштабної війни, яку розв'язала росія, українці ромського походження також здійснюють міжнародну адвокацію на підтримку України, служать у лавах Збройних сил України, працюють на інформаційному фронті та надають гуманітарну допомогу. Разом з тим слід підкреслити, що внутрішньо переміщені роми та ті, хто залишився на тимчасово окупованих територіях чи в зоні бойових дій, часто стикаються з дискримінацією. Їм відмовляють в евакуації, тимчасовому поселенні, наданні соціальної допомоги тощо. За оцінками ромських організацій, близько 100 тисяч ромів покинули свої домівки. Половина з них виїхала до країн Європейського Союзу, відповідно, інша частина залишилася на території України. Згідно з результатами дослідження потреб ВПО, проведеного фондом «Чіріклі» в червні, ромські переселенці, які живуть в Одеській та Запорізькій областях, а також на Закарпатті, відчувають до себе або до своїх дітей упереджене ставлення за етнічною належністю. Це відбувається в органах державної влади та соціальних службах, медичних та освітніх закладах, громадських місцях, під час працевлаштування та на роботі, а також у центрах гуманітарної допомоги [5]. Таким чином, дискримінаційне ставлення з боку державних органів, стереотипні уявлення і низький рівень толерантності населення, етнічний профайлінг щодо ромів, у тому числі і з боку правоохоронних органів, все ще мають місце в нашій країні.

Основними сферами життя суспільства, в яких виявляються систематичні порушення права ромського населення на безпеку, є: правоохоронна сфера, соціальна сфера, сфера охорони здоров'я. В правоохоронній сфері найбільш розповсюдженою практикою є робота поліції, заснована на виділенні ромів у якості потенційних злочинців. Етнічний профайлінг щодо ромського населення проявляється

порізному, починаючи від збору даних про громадян з числа ромської національної меншини, включаючи необґрунтовані перевірки документів у громадських місцях, і закінчуючи застосуванням насильства для визнання ромами своєї провини [4, с.16]. З метою посилення захисту прав національних спільнот та корінних народів в офісе Омбудсмана України створено окремий відділ. Інституції з прав людини повинні мати змогу забезпечувати засобами правового захисту скаржників, що належать до меншин, за допомогою альтернативних методів вирішення спорів, таких як переговори, медіація, примирення, за умови їх відповідності міжнародним стандартам прав людини.

Серед основних заходів поліпшення якості діяльності поліції у даному напрямку є їх взаємодія з місцевим населенням, проведення освітніх заходів, спрямованих на формування толерантного ставлення до різних груп населення, збільшення кількості дільничних у місцях компактного розселення національних меншин. Там, де є комунікація та діалог дільничних офіцерів поліції з мешканцями ромських поселень та їх лідерами швидше налагоджується прийняття безпекових рішень.

Література:

1. Комунікація щодо національних спільнот для пресслужб поліції та прокуратури. *Prometheus*. URL: [https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-](https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+CNC101+2022_T2/about?utm_source=telegram&utm_medium=social&utm_campaign=tg-presspolice-announce050722)

[v1:Prometheus+CNC101+2022_T2/about?utm_source=telegram&utm_medium=social&utm_campaign=tg-presspolice-announce050722](https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+CNC101+2022_T2/about?utm_source=telegram&utm_medium=social&utm_campaign=tg-presspolice-announce050722)

2. Радченко Яна. Минуле і теперішнє: що сталося з ромами під час Другої світової війни та що відбувається зараз. *Zmina*. 09 серпня 2022 р. URL:<https://zmina.info/articles/mynule-ta-teperishnye-pereplitayetsya-shhostalososya-z-romamy-pid-chas-drugoyi-svitovoyi-vijny-i-shho-vidbuvayetsya-zaraz/>

3. Стратегія сприяння реалізації прав і можливостей осіб, які належать до ромської національної меншини, в українському суспільстві на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 липня 2021 р. № 866-р URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2021-%D1%80#Text>

4. Ткаченко Є. В. Правовий захист прав етнічних та мовних меншин: навчальний посібник. Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. 315 с.

5. Черноусов. А., Щербань С. Безпека ромського населення: результати дослідження в Одеській та Закарпатській областях. Харківський інститут соціальних досліджень, 2018. 74 с.